

İSMAİL SAYMAZ • Tosun Bank

ISMAL SAYMAZ Rize’de 11 Temmuz 1980’de doğdu. Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi’ni bitirdi. Gazeteciliğe Rize’de başladı. Konya ve İstanbul’da yerel gazetecilik yaptı. *Radikal* ve *Hürriyet* gazetelerinde çalıştı. Halen *Sözcü* gazetesinde mesleğini sürdürüyor. İnsan hakkı ihlalleri, düşünce ve ifade hürriyeti konularında haberleri yayımlanıyor. Saymaz, yirmiyeye yakın davada yargılandı. 2014 yılında Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü’nün yılın “100 Basın Kahramanı” listesine alındı.

Kitapları: *Postmodern Cihad, Hanefi Yoldaş, Nefret / Malatya: Bir Milli Mutabakat Cinayeti, Oğlum Öldürdünüz Arz Ederim, Sıfır Tolerans, Sözde Terörist, Esas Duruşta Cinayet, Ali İsmail, Fitrat, Çay Güzeli, Türkiye’de IŞİD, Kimsesizler Cumhuriyeti, Şehvetiye Tarikatı, Balkon Sefası.*

İletişim Yayınları 2937 • Bugünün Kitapları 251

ISBN-13: 978-975-05-3003-6

© 2020 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2020, İstanbul

EDITÖR Ahmet İnel

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Berkay Üzüm

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

İSMAİL SAYMAZ

Tosun Bank

Erbil Tuşalp'e...

İÇİNDEKİLER

Saadet Zincirinin Dört Halkası	7
Barış Kafe’de Bir Garson	23
Egoman Sahnede	27
Ponzi’den Yüzyıl Sonra	31
Dokuz Ayda % 800 Büyüdü	35
Kıbrıs’taki Posta Kutusu	41
117 Şarküterilik Zincir	43
Bir Zamanlar Fakir Ama...	49
Uruguay’da Balayı	51
Özel Jette Sigara Keyfi İçin Servet Ödedi	53
Tek Kalemde 1,7 Milyon TL	57
Tosuncuğun Ferrari’si	59
Dubai’de Kahvaltıcı Bile Açamadılar	63
Gurbetçi Çarpma Seferi	67
İlk İhbar: “Titan Gibi Olacak”	69
MASAK: “Vergi Kaçırıyorlar”	73
“Ayşe, Fatma, Fatos / Çiftlik Bank’a Koş!”	77

Mavi Yumurtlayan Tavuk	83
Devlet El Koyar mı?	89
Londra, Çiftlik Bank'ı Tehdit Ediyormuş!	93
Konya'dan Kudüs'e	99
Tosuncuğu Fatih'e Benzettiler	103
Koruma Cafer'i CEO Yaptılar	107
SPK: Piramit Satışa Benziyor	111
Sanayi Sitesinde Bitcoin Tesisi	113
Çiftlikte 132.222 Kişi	119
3 Milyon TL Hesapta Kaldı	123
Bavullar İçinde Para Taşdı	127
Türk İnterpolü: Brezilya'nın Güneyinde Yaşıyor	131
3.762 Vatandaşı Çarptılar	137
Biterken...	141

SAADET ZİNCİRİNİN DÖRT HALKASI

Charles Ponzi milyonlarca yoksul İtalyan gibi yüzyılın başında zengin olma hayaliyle Amerika'ya göçtü. Bir süre işçilik yaptıktan sonra posta kuponu ticaretini keşfetti.

O tarihte ülkelerarası gönderilen mektuplara yanıt kuponu konuluyordu. Bu kupon nakde çevrilebiliyordu. Ponzi, kuponların her ülkede farklı bir değere denk düştüğünü fark etti. Yani, kupon ABD'de 1 dolar ise İspanya'da 10 dolardı.

Ponzi, kuponu ucuza alıp pahalıya satmak için büro açtı. Her 100 dolara doksan gün sonra 150 dolar vereceğini vaat ederek, yirmi bin kişiden 10 milyon dolar topladı. Ağustos 1920'de sistem çöktüğünde elinde yalnızca 30 dolarlık kupon kalmıştı.¹

Ponzi hapis cezasına çarptırıldı ama adı dolandırıcılık tarihine geçti.

Ponzi Satış Sistemi, “yasal gibi görünen yatırım aracına katılımla kısa sürede yüksek oranda getiri sağlanacağı vadedine” dayanıyor. Dolandırıcı, topladığı paranın bir kısmı

1 <http://dtd.org.tr/wp-content/uploads/2019/05/Ponzi-Oyunu.pdf>

nı sisteme daha önce katılanlara ödemedede kullanıyor. Ponzi ile benzer nitelikteki Piramit Satış Sistemi de katılımcı eklenmesine dayanıyor. Ponzi’de bir yatırım yapıldığı varsayılırken, Piramit’te üye katılımı esas alınıyor.²

İki dolandırıcılık türü “Saadet Zinciri” olarak biliniyor.

24 Ocak Kararları

Saadet Zinciri’nin Türkiye’de bilinen ilk örneği ise 1980-1982 arasında patlak veren bankerler skandalıdır. Bu skandalın arka planında 24 Ocak 1980’de ilan edilen ekonomik kararlar yer alıyor. Türkiye açısından bu tarih, sosyal devlet ilkesinden vazgeçildiğinin duyurulduğu gündü. O gün Başbakan Süleyman Demirel, Ekonomi Müsteşarı Turgut Özal’ın hazırladığı, karma ekonomiden serbest piyasaya geçiş paketini açıkladı. “24 Ocak Kararları” diye anılan paketin en can alıcı maddesi ise devalüasyondur. Yani, Türk Lirası’nın döviz karşısındaki değerinin düşürülmesi...

1 dolar 36 TL’den 70 TL’ye çıktı.

Türkiye’de döviz alışverişi ve bulundurulması yasaktı.

Cebindeki paranın değeri bir gün içerisinde yarı yarıya azalan insanların, % 100’ü geçen enflasyon karşısında faizden başka çaresi yoktu.

Hükümet 4 Haziran 1980’de Resmî Gazete’de yayımlanan 8/909 Sayılı Kararname’yle 1 Temmuz 1980’den itibaren faizi serbest bıraktı. Bankaların altı ay ile iki yıla kadar mevduat sertifikası çıkarmasına izin verdi.³

Mevduat sertifikası, faiz için para yatıran kişiye verilen, hesabındaki tutarı ve alacakların vadesini gösteren kıymetli evraktır. Mevcut otuz sekiz bankadan otuz biri mevduat ser-

2 http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/DOLANDIRICILIK_TIPOLOJILERI_12_2015.pdf

3 <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17007.pdf>

tifikası çıkardı. İşte bu düzenleme, banker canavarını uyardırdı.

Doğrusu, bankerler 1960'tan beri vardı. 27 Mayıs'tan sonra iktidar, kamu yatırımlarına kaynak yaratabilmek için iç borçlanma yoluna gitmeye karar verdi. Bu amaçla 1961'de 223 Sayılı "Yatırımlar Finansman Teşkil ve Tasarruf Bonoları İhracı Hakkında Kanun" çıkarıldı. Ücretler ve kazancın % 3'üne karşılık tasarruf bonusu verildi. Tasarruf bonoları % 4-7 arasında faizin uygulandığı, on yıl vadeli ve nama (isme) yazılı kıymetli bir evraktı. Beş yıldan sonra bonolar hamiline çevrilebiliyordu. Yani, adına yazılan değil, bonoyu elinde bulunduran her kimse, o da kullanabiliyordu. Yasadaki bu hüküm bankerler çağını açtı. Türkiye, bonoları vadesinden önce ve düşük fiyata satın alan bankerlerle tanıştı.⁴

Ancak düşük faizden ötürü sınırlı kazanç elde edebiliyorlardı.

Ta ki 1978'de, MEBAN Yatırım'ın Yatırım Fonu'nu hayata geçirdiği güne kadar...⁵

İstanbul Tahtakale'deki Vakıf Han'da, adı duyulmamış bir banker olan Cevher Özden, nam-ı diğer Banker Kastelli, büyük koku alma yeteneği ile Yatırım Fonu'nu geliştirdi ve 1979'da MENTAŞ, BİMTAŞ ve Banker Kastelli ile sektöre girdi. Üç şirketin 1979'daki satışı 900 milyon TL iken, 1980'de 7 milyar TL, 1981'de ise 60 milyar TL oldu.⁶

Faiz serbest bırakılınca Çukurova Grubu Genborsası'nı, Çavuşoğlu-Kozanoğlu Grubu Eko Yatırım'ı, Eczacıbaşılar ise Eczacıbaşı Yatırım Holding'i kurarak bankerlik piyasasına girdi. Birçoğunun bankası vardı.

4 <http://devletborcu.blogspot.com/2017/06/bono-ile-tras-olmak-1960larda.html>

5 Emin Çölaşan, *12 Eylül / Özal Ekonomisinin Perde Arkası*, Milliyet Yayınları, İstanbul, Ağustos 1984 (11. baskı), s. 184.

6 A.g.e., s. 185-186.

Örneğin Çukurova'nın Pamukbank ve Yapı Kredi Bankası, Çavuşoğlu ve Kozanoğlu'nun Hisarbank'ı vardı. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası, Yatırım Finansman Anonim Şirketi'ni kurdu. Bağbank ise FIBAN'ı...

FINTAŞ Yatırım'ın sahibi, Has Ailesi'ne ait olan İstanbul Bankası'ydı. Bankanın son genel müdürü, 1993-1996'da başbakanlık yapan Tansu Çiller'in eşi Özer Çiller'di.

Bu gruplara, tahvil ve hisse senedi sattıkları için "borsa bankeri" adı veriliyordu. Bir zaman sonra satacak evrak kalmadığı için mevduat sertifikasına akın ettiler.

Sistem şu şekilde işliyordu: Paraya sıkışan Akbank, Pamukbank, Yapı Kredi Bankası, Hisarbank, İstanbul Bankası, Bağbank, İşçi Kredi Bankası veya Ortadoğu İktisat Bankası bir gecede milyonlarca TL'lik mevduat sertifikası basıyordu. Bankerler sertifikaları satın alıp yüksek faizle vatan-daşa pazarlıyordu.

Sonradan "piyasa bankerleri" türedi. Yani yüksek faizle para toplayanlar...

Banker olmak için valiliğe dilekçe vermek yeterliydi. Levhayı asan banker, parasına kıyıp gazetelerde ilan yayınlıyarak, telefonun çalmasını bekliyordu.

Faizin miktarına göre kuyruklar uzuyordu. Gelsin, ayda % 8-12, yılda % 120-144 faizle milyonlar...⁷

O tarihte *Milliyet* gazetesinden Emin Çölaşan'a konuşan banker Habip Küçükaslan'a göre yıkım kapıdaydı:

Yasal açıdan biz bankerlerin para toplama yetkimiz yoktur. Ancak kimse karışmadığı ve ortam başıboş olduğu için para da topluyoruz, para da satıyoruz. Okuma yazma bilmeyen, imzasını atamayan bankerler tanıyorum. Piyasa üçkâğıtçılarla doldu. Gazetelere büyük boy birkaç ilan verdiğim

7 Emin Çölaşan, *Banker Skandalının Perde Arkası / Bankerler Batıyor, Kastelli Kaçıyor*, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1985 (10. baskı), s. 54-55.

niz zaman ayda 100 milyon götürüyorsunuz. Ben vatandaşın yerinde olsam para yatırmam.⁸

Sayıları o kadar arttı ki, Bankerler Birliği Derneği bile kuruldu. Derneğin Danışma ve Araştırma Birimi Başkanı Ayhan Aybar'a göre Ankara'da bin banker vardı:

Üçkâğıtçılar ve iflas eden tüccarlar banker olmuştur. Bir bankerden birkaç yüz bin lira borç alan, iki sekreter tutup gazeteye ilan veren herkes banker oldu. Şimdi bankerleri de dolandıran bankerler ortaya çıktı. Bizim saptamalarımıza göre sadece Ankara'da bin dolayında banker var. Bunların elinde çuvalar dolusu para var.⁹

“Kumar” açıklaması batırdı

Hükümet gidişe dur diyebilmek için 11 Eylül 1981'de Ödünç Para Verme Kanunu'nu değiştirdi. Bakanlığın ödünç para verme işlerinde faiz oranını belirleme yetkisi olacaktı. Bankerlerin ilan ve reklamları Merkez Bankası'nca denetlenecekti. Bankerler çek ve bono ile para toplayamayacaktı. Maliye Bakanlığı'ndan ruhsat alacaklardı. Ruhsat için başvuran banker sayısı 278'de kaldı.¹⁰

İkinci hamle Maliye Bakanı Kaya Erdem'den geldi. Erdem'in 22 Eylül 1981'de Emin Çölaşan'a yaptığı “Vatandaş üç beş kuruş için kumar oynamıştır” açıklaması bankerler açısından sonun başlangıcı oldu. Bakanlık 17 Kasım 1981'de bankerlerin mevduat sertifikası satışı yasaklayınca saadet zinciri, en zayıf halkasından koptu.

Ankara'da 600 milyon TL toplamış olan Banker Servet, 19 Kasım 1981'de ortalıktan kayboldu. “Banker Hitit” lakaplı

8 A.g.e., s. 61.

9 A.g.e., s. 62.

10 A.g.e., s. 126.

İhsan Bayat, alacaklılarını çağırıldığı toplantıya katılmaktan vazgeçip kaçtı.¹¹

Aralık 1981’de “Banker Piyale”, dolandırıldığını açıkladı.

Simtaş’ın sahibi Fatih Çağatay, “Türkiye’de bu iş bitmiştir,” dedi ve kepengini indirdi.

“Banker Me-Ga” adıyla çalışan Selahattin Buke, müşterilerine karşılıksız çek verdiğini belirterek, tutuklanmak istedi. Buke’nin isteği yerine getirildi.

Yağmur Ticaret’in sahibi Sinan Kuran, “Sayıları iki binden fazla olan müşterilerimize karşı en büyük güvencemiz seksen altı yaşındaki annem, elli altı yaşındaki karım ve bizimle birlikte on yedi yaşındaki oğlumdur,” dedi. Kuran da battı.

Ankara’da banker Yalçın Doğan’ın bürosu, alacaklıları tarafından yağmalandı ve gece yarısı kundaklandı.¹²

Banker Yalçın ilginç bir “başarı hikâyesine” sahipti.

İşadamı mıydı? Banka sahibi miydi? Yoksa iktisat profesörü müydü?

Hiçbiri!

Banker Yalçın

Kastamonu’dan Ankara’ya göçmüş su tesisatçısı baba ve evhanımı annenin dördüncü çocuğu olarak 1962’de doğdu Banker Yalçın. Eve katkı sağlamak için on bir yaşından itibaren çalışmaya başladı. Pazarda alışveriş yapanların poşetlerini bisikletiyle taşıdı. Açıkgozlu olduğu için bisikletlilerden durak kurdu. Sonra otobüs yıkadı. Okuduğu ortaokulun büfesini çalıştırdı. Bir müteahhidin bürosunda odacılık yaptı.

Okumaya fırsat bulamadığı için Akşam Ticaret Lisesi’ne kaydoldu. Liseyi bitiremedi.

1978’de, Kızılay’a indiği bir gün, İller Bankası Genel Mü-

11 *A.g.e.*, s. 150-152.

12 *A.g.e.*, s. 159-162.

dürlüğü'nde çay ocağı bulunmadığını fark etti. On yedi yaşında olduğu için sahte belge düzenleyerek, İller Bankası'nda "Yalçın Doğan Çay Ocakları İşletmesi"ni açtı.

Binanın dışına taşı ve "Bu, devletin çayıdır. Hem daha ucuzdur, hem de hilesi hurdası yoktur," diyerek, esnafı kendisine bağladı. Garsonlarına prim verip, dolmuş duraklarının çay dağıtımını ele geçirdi. Süt Endüstrisi Kurumu'nda iki çay ocağı açtı. Ocaklarda peynir ve arsa da sattı.

1979'da başkentin ilk hamburgercilerinden birisi olan Bimbo'nun müdürü oldu. Kendi hesabına ekmek, kıyma ve bira alarak, Bimbo'da sattırıp cebine para indirdi.

Ocak 1980'de Demokratik Parti'ye üye oldu ve bu partinin kurduğu Fazilet Tüketim Kooperatifi'nin başına geçti. Karaborsaya düşen yağı Edirne'den kamyonla getirterek, el altından satışa çıkardı. Kooperatif adına aldığı elli teneke yağ, turşu ve peynirle Yalçın Ticaret'i kurdu.

Şubat 1980'de gazete ilanı üzerine Gürpınar Ticaret adlı bankerin kapısını çaldı. Para almak için gittiği Semiramis Gürpınar'dan, ne kadar kolay banker olunabildiğini öğrendi. Borç harç daire tuttu ve on sekiz yaşına basmasına bir hafta kala, 10 Şubat 1980'de bankerlik bürosu açtı. İlk reklamı 13 Şubat'ta yayınlandı. İlk müşterisi 18 Şubat'ta geldi. Emekli bir albay 100.000 TL'yi Banker Yalçın'ın eline saydı.¹³

Topladığı parayla Tunalı Hilmi Caddesi'nde "Yalçın Besin Sanayi" adlı süpermarketi açtı. Sahte deterjanları bakkallara tehditle sattı. Ankara ve İzmir'de sabun fabrikası kurdu. Ankara'da fabrikanın başına emekli bir emniyet müdürünü, İzmir'dekinin başına emekli bir albayı getirdi. "Yalçın" sabunlarını ve "Başkent" limon kolonyasını çıkardı. İzmir'de çapkınlık için Kamp İzmir Gazinosu'nu devraldı. Davut Pa-

13 Emin Çölaşan, *Yalçın Nereye Koşuyor*, Milliyet Yayınları, İstanbul, Ekim 1985 (13. baskı), s. 13-90.

zarlama'yı kurdu. Davut, Kastamonu Daday'daki köylerinin adıydı. Köye ilkokul kurdu. Sonra da Yalçın Holding'i açtı.

Banker Yalçın, 12 Eylül'ü destekleyen aylık *Sancak* gazetesine reklam vererek cunta ile ilişki sağladı. Sanki Banker Yalçın kaleme almış gibi, *Sancak*'ta yazıları çıktı. Gazetenin birinci sayfasında Atatürk, 12 Eylül'ün lideri Kenan Evren, Milli Güvenlik Konseyi Üyesi Orgeneral Nurettin Ersin ve Banker Yalçın'ın fotoğrafı yan yana basıldı. Banker Yalçın'ın ağzından "Güven, güvence verene duyulur. İstikrarsız, güvencesiz tasarruf toplamak, tasarruf sahibini maceraya atmak demektir" şeklinde demeçler bile yazıldı.¹⁴

Sancak gazetesi sayesinde 12 Eylül'cü Kemalist Atılım Birliği'nin kurucu üyesi oldu. Banker Yalçın, 17 Şubat 1981'de nişanlandığında yüzüklerini eski Başbakan Yardımcısı Tuzan Feyzioğlu taktı.

Maliye Bakanı Kaya Erdem'in 22 Eylül 1981'de bankerlerle ilgili açıklaması üzerine Banker Yalçın da çöküşe geçti. 3.800 kişiden 1 milyar TL toplayan Banker Yalçın, borçlarını ödeyemeyince şirketleri devrederek, Ocak 1982'de Suriye'ye kaçtı. Beş ay bu ülkede yaşadı. Dönünce İzmir'deki sabun fabrikasını açıp Ankara'da pazarlama şirketi kurduysa da, emekleri sonuç vermedi.

Aynı günlerde dev bankerler de çöktü.

Hisarbank'ın 6 Haziran 1982'deki yıllık % 80'lik faiz kampanyası 12 Eylül'cülerini ve hükümeti kızdırdı. Merkez Bankası'nın başkanlığında toplanan kırk banka "centilmenlik anlaşması" ile kararlaştırılan oran üzerinde faiz verilmeyeceği ve mevduat sertifikalarının bankerler eliyle satılmayacağı hususunda uzlaştı.

Banker Kastelli ve 250 banker battı.

Kastelli, İsviçre'ye kaçtı.

14 Emin Çölaşan, *Yalçın'ı Kim Kurtaracak*, Milliyet Yayınları, İstanbul, Eylül 1985 (2. baskı) s. 165.